

V Bruseli 24. 6. 2020
COM(2020) 258 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Stratégia EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025)

ÚVOD

Trestné činy môžu ovplyvniť nás všetkých. V Európskej únii¹ sa obeťami trestných činov každoročne stanú milióny ľudí. Únia rovnosti musí zabezpečiť prístup k spravodlivosti pre všetky obe trestných činov² bez ohľadu na to, kde v EÚ alebo za akých okolností došlo k spáchaniu trestného činu.

Obete trestných činov musia mať neustále prístup k podpore a ochrane. Pri obmedzení pohybu spoločnosti počas pandémie ochorenia COVID-19 došlo k zvýšeniu výskytu domáceho násilia³ a sexuálneho zneužívania detí, počítačovej kriminality⁴ a rasistických a xenofóbnych trestných činov z nenávisti⁵. Preto je veľmi dôležité posilniť rámec na podporu a ochranu obetí a zabezpečiť, aby bol odolný v krízových situáciách.

Táto prvá stratégia EÚ v oblasti práv obetí predstavuje rámec práce Komisie na roky 2020 – 2025. Na prijatie opatrení sa v nej navyše vyzývajú aj ďalší aktéri vrátane členských štátov EÚ a občianskej spoločnosti. Zvláštna pozornosť sa v nej venuje osobitným potrebám obetí rodovo motivovaného násilia. EÚ urobí všetko, čo bude v jej silách, aby predišla rodovo motivovanému násiliu a bojovala proti nemu a aby podporila a chránila obe takýchto trestných činov. Sila EÚ je v jej rozmanitosti. EÚ preto urobí všetko pre to, aby predišla trestným činom z nenávisti vo všetkých formách vrátane rasových, antisemitských, homofóbnych či transfóbnych trestných činov z nenávisti, a bojovala proti nim.

EÚ už prijala spoľahlivý súbor práv obetí. V smernici o právach obetí⁶ sa uvádza právo na prístup k informáciám, právo na podporu a ochranu v súlade s individuálnymi potrebami obete a súbor procesných práv. Medzi ďalšie príslušné akty EÚ patrí smernica o odškodňovaní⁷ a pravidlá EÚ o európskych ochranných príkazoch⁸. EÚ ďalej prijala nástroje, ktorými reaguje na osobitné potreby obetí konkrétnych trestných činov:

¹ Podľa Eurostatu bolo v roku 2017 v EÚ zaznamenaných približne 15 miliónov závažných trestných činov (trestné činy proti životu, sexuálne vykorisťovanie detí, napadnutie, únos, sexuálne násilie, znásilnenie, sexuálne napadnutie a lúpež).

² Ako zdôrazňuje Agentúra pre základné práva v správe z roku 2019 *Victims' rights as standards of criminal justice – Justice for victims of violent crime* (Práva obetí ako normy trestnej spravodlivosti – Spravodlivosť pre obe násilných trestných činov), práva obetí na prístup k spravodlivosti a na ochranu sú základné práva.

³ Pozri správu Svetovej zdravotníckej organizácie z marca 2020 o zvýšenom výskyte domáceho násilia počas pandémie ochorenia COVID-19: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf>.

⁴ Europol, *Pandemic profiteering: how criminals exploit the COVID-19 crisis* (Profitovanie z pandémie: ako páchatelia trestných činov využívajú krízu spôsobenú ochorením COVID-19), marec 2020, pozri: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

⁵ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>.

⁶ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (ďalej len „smernica o právach obetí“).

⁷ Smernica Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov (ďalej len „smernica o odškodňovaní“).

⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/99/EÚ z 13. decembra 2011 o európskom ochrannom príkaze a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 606/2013 z 12. júna 2013 o vzájomnom uznávaní ochranných opatrení v občianskych veciach.

smernicu o boji proti obchodovaniu s ľuďmi⁹, smernicu proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí¹⁰ a smernicu o boji proti terorizmu¹¹, v ktorej sa stanovujú osobitné práva obetiam terorizmu. EÚ je takisto signatárom Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulský dohovor)¹².

Napriek tomuto pokroku z najnovších správ¹³ vyplýva, že **obete trestných činov sa v EÚ stále nemôžu úplne spoľahnúť na svoje práva**. Ťažkosti obetí v súvislosti s prístupom k spravodlivosti sú spôsobené najmä nedostatkom informácií a nedostatočnou podporou a ochranou. Obete sú počas trestného konania a pri uplatňovaní nároku na náhradu škody často vystavené sekundárnej viktimizácii¹⁴. Získanie prístupu k spravodlivosti a náhrade škody je ešte náročnejšie pre osoby, ktoré sa stali obeťami trestného činu počas cesty do zahraničia. Pre najzraniteľnejšie obete, ako sú obete rodovo motivovaného násilia, detské obete, obete so zdravotným postihnutím, obete, ktorými sú staršie osoby, obete trestných činov z nenávisti, obete terorizmu alebo obete obchodovania s ľuďmi, je osobitne náročné absolvovať trestné konanie a vyrovnať sa s následkami trestného činu.

Riešenie tohto problému začína lepším uplatňovaním pravidiel EÚ v oblasti práv obetí v praxi. Z nedávnych správ Komisie o vykonávaní smernice o právach obetí¹⁵ a smernice o európskom ochrannom príkaze¹⁶ vyplýva, že je potrebné dosiahnuť ďalší pokrok, aby tieto nástroje dosiahli svoj plný potenciál¹⁷. Dôvodom je najmä ich neúplná transpozícia. Väčšina členských štátov dosiaľ plne netransponovala minimálne normy dohodnuté

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV.

¹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV.

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/541 z 15. marca 2017 o boji proti terorizmu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV a mení rozhodnutie Rady 2005/671/SVV (ďalej len „smernica o boji proti terorizmu“).

¹² EÚ podpísala Istanbulský dohovor v roku 2017. Predstavuje štandard medzinárodných noriem v danej oblasti. Doteraz dohovor podpísali všetky členské štáty Európskej únie a 21 z nich ho ratifikovalo.

¹³ Pozri najmä nedávnu správu Komisie o vykonávaní smernice o právach obetí a správu Komisie o vykonávaní smernice o európskom ochrannom príkaze, ktoré sa uvádzajú v ďalšom texte, ako aj niekoľko ďalších aktuálnych správ v oblasti práv obetí, ktoré sa takisto uvádzajú v ďalšom texte.

¹⁴ Sekundárnu viktimizáciu možno vymedziť ako negatívne následky pre obete, ktoré môžu byť dôsledkom účasti obetí na trestnom konaní vrátane vystavenia obetí kontaktu s páchateľmi, súdnymi orgánmi a/alebo širokou verejnosťou.

¹⁵ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní smernice o právach obetí, COM(2020) 188 final, pozri: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=COM%3A2020%3A188%3AFIN>.

¹⁶ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/99/EÚ z 13. decembra 2011 o európskom ochrannom príkaze, COM(2020) 187 final, pozri: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=COM%3A2020%3A187%3AFIN>.

¹⁷ Podobné závery možno vyvodiť aj zo správ o vykonávaní smernice o sexuálnom zneužívaní detí [COM(2016) 871 a COM(2016) 872] a správ o vykonávaní smernice o obchodovaní s ľuďmi [COM(2016) 722 final].

v pravidlách EÚ o právach obetí¹⁸. Správy o vykonávaní poukazujú aj na nesprávne vykonávanie v rámci vnútroštátnych právnych poriadkov. Úplné vykonávanie si vyžaduje zavedenie primeraných štruktúr zabezpečujúcich služby všeobecnej aj špecializovanej podpory, ako aj ochranu v súlade s individuálnymi potrebami obetí. Okrem toho, všetci aktéri, ktorí prichádzajú do kontaktu s obeťami, musia absolvovať odbornú prípravu a musia mať úplné vedomosti o právach obetí. Je kľúčové, aby všetky členské štáty v plnom rozsahu vykonali a uplatňovali dohodnuté minimálne normy. Komisia sa zameria na zaistenie správneho vykonávania pravidiel EÚ, a to prípadne aj prostredníctvom dodatočných právnych opatrení. Okrem toho bude Komisia podporovať osvedčené postupy týkajúce sa spôsobu, ako dosiahnuť dohodnuté minimálne normy a ako ich prekonať. **Komisia v prípade potreby navrhne ďalšie posilnenie pravidiel EÚ v oblasti sa práv obetí.**

Viacerí aktéri predložili svoje odporúčania v súvislosti s otázkou, ako možno zlepšiť politiku EÚ v oblasti práv obetí. Komisia pri príprave tejto stratégie zohľadnila závery Rady o právach obetí z decembra 2019¹⁹, štúdiu Európskeho parlamentu²⁰, ako aj odporúčania predložené vo viacerých správach o právach obetí vrátane odporúčaní osobitnej poradkyne bývalého predsedu Komisie Junckera o náhrade škody obetí²¹, Agentúry pre základné práva²² a organizácie Victim Support Europe²³.

Táto stratégia sa zakladá na prístupe pozostávajúcom z dvoch prvkov, ktorými sú **posilnenie postavenia obetí trestných činov a spolupráca v oblasti práv obetí**. Je kľúčové posilňovať postavenie obetí trestných činov, aby mohli oznamovať trestné činy, zúčastňovať sa na trestnom konaní, uplatňovať si nárok na náhradu škody a napokon sa

¹⁸ Komisia vedie v súčasnosti 21 konaní o nesplnení povinnosti z dôvodu neúplnej transpozície smernice o právach obetí proti Belgicku, Bulharsku, Cypru, Českej republike, Estónsku, Francúzsku, Chorvátsku, Litve, Lotyšsku, Luxembursku, Maďarsku, Malte, Nemecku, Poľsku, Portugalsku, Rakúsku, Rumunsku, Slovensku, Slovinsku, Švédsku a Taliansku.

¹⁹ Závery Rady o právach obetí prijaté 3. decembra 2019. <https://www.consilium.europa.eu/sk/meetings/jha/2019/12/02-03/>.

²⁰ Európsky parlament, *Criminal procedural laws across the European Union – A comparative analysis of selected main differences and the impact they have over the development of EU legislation* (Právne predpisy trestného práva procesného v Európskej únii – komparatívna analýza vybraných hlavných rozdielov a vplyvu, ktorý majú na tvorbu právnych predpisov EÚ), august 2018, k dispozícii na adrese https://www.europarl.europa.eu/thinktank/sk/document.html?reference=IPOL_STU%282018_%29604977.

²¹ *Strengthening victims' rights: from compensation to reparation – For a new EU Victims' rights strategy 2020 – 2025, Report of the Special Adviser, J. Milquet, to the President of the European Commission, Jean-Claude Juncker* (Posilňovanie práv obetí: od náhrady škody po nápravu – na účel novej stratégie EÚ v oblasti práv obetí na roky 2020 – 2025, správa osobitnej poradkyne J. Milquetovej predsedovi Európskej komisii Jeanovi-Claudovi Junckerovi), https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights_en.

²² Agentúra Európskej únie pre základné práva, štyri správy o spravodlivosti pre obeť násilných trestných činov, apríl 2019, k dispozícii na adrese <https://fra.europa.eu/en/publication/2019/victims-rights-standards-criminal-justice-justice-victims-violent-crime-part-i>.

²³ Victim Support Europe, *Victims of Crime Implementation Analysis of Rights in Europe – VOCIARE* (Analýza vykonávania práv obetí trestných činov v Európe), október 2019, k dispozícii na adrese <https://victimsupport.eu/about-us/our-projects/vociare/>.

čo najviac zotaviť z následkov trestného činu²⁴. Tieto ambiciózne ciele možno dosiahnuť iba vtedy, ak bude Komisia a všetci relevantní aktéri spolupracovať. Preto sa v tejto stratégii zameriava pozornosť aj na posilňovanie spolupráce a koordinácie.

V stratégii sa uvádza päť kľúčových priorít: i) účinná komunikácia s obeťami a bezpečné prostredie, v ktorom obeť môže oznámiť trestný čin; ii) zlepšenie podpory a ochrany najzraniteľnejších obetí; iii) uľahčenie prístupu obetí k náhrade škody; iv) posilňovanie spolupráce a koordinácie všetkých relevantných aktérov a v) posilňovanie medzinárodného rozmeru práv obetí.

POSILNENIE POSTAVENIA OBETÍ TRESTNÝCH ČINOV

1. Účinná komunikácia s obeťami a bezpečné prostredie, v ktorom obeť môže oznámiť trestný čin

Účinná politika na boj proti trestným činom si vyžaduje, aby vnútroštátne orgány zabezpečili obeťami **bezpečné prostredie na oznamovanie trestných činov**. Lepšia podpora a ochrana obetí trestných činov povedie k zvýšeniu bezpečnosti všetkých občanov v Európskej únii.

Obeť až príliš často nepoznajú svoje práva²⁵. Osoby, ktoré sú v kontakte s obeťami (vrátane orgánov prvého kontaktu) a mali by obeť informovať o ich právach, často na túto úlohu nie sú dobre odborne pripravené²⁶. Ďalším vážnym problémom je nedostatočné oznamovanie trestných činov. Strach z páchatel'a alebo negatívnych následkov účasti na súdnom konaní často obeťami zabráni trestný čin oznámiť. Prípady sexuálneho a rodovo motivovaného násillia z veľkej časti nie sú oznamované. Iba približne jedna tretina žien, ktoré sú fyzicky alebo sexuálne zneužívané, najmä svojimi partnermi alebo blízkymi príbuznými, sa obráti na príslušné orgány²⁷. V prípadoch rodovo motivovaného násillia sa musí venovať maximálna pozornosť tomu, aby sa zabránilo viktimizácii detí. Oznámenie trestného činu môže byť náročné aj pre dieťa. Deti sa často stávajú obeťami v rodinnom prostredí alebo zo strany osôb, od ktorých závisia. Preto je dôležité zabezpečiť takýmto obeťami osobitné mechanizmy oznamovania. Odborníci, ktorí sú s nimi v kontakte (napríklad zdravotníci alebo učitelia), by mali absolvovať odbornú prípravu, aby vedeli trestné činy zistiť a vhodným spôsobom ich riešiť.

²⁴ Restoratívna spravodlivosť je v tejto súvislosti dôležitá. Súčasťou restoratívnej spravodlivosti je rad služieb, ako je mediácia medzi obeťou a páchatel'om, široká rodinná konferencia a kruhy pre stanovenie trestu (odôvodnenie 46 smernice o právach obetí).

²⁵ Pozri najmä správu VOIARE organizácie Victim Support Europe, s. 4 a s. 24 – 30.

²⁶ Zo štyroch správ Agentúry pre základné práva o právach obetí vyplýva nedostatočná úroveň odbornej prípravy v oblasti práv obetí, pokiaľ ide o osoby, ktoré sú v kontakte s obeťami, vrátane polície a zdôrazňuje sa v nich dôležitá úloha právnických fakúlt pri vzdelávaní právnikov, pozri napríklad: stanovisko 2 v časti I správy, stanoviská 2 a 7 v časti II správy, stanoviská 2 a 4 v časti III správy (v súvislosti so všeobecným chápaním práv obetí odborníkmi z praxe). V časti IV správy sa zdôrazňuje nedostatočné pochopenie potrieb a práv žien, ktoré sú obeťami partnerského násillia, zo strany odborníkov v praxi.

²⁷ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-based-violence/ending-gender-based-violence_en

Takisto je dôležité, aby príslušní odborníci komunikovali s obeťami spôsobom, ktorý je prispôsobený osobitným potrebám obetí. Osobitný význam to má v prípade obetí so zdravotným postihnutím. Odborníci, ktorí sú v kontakte s obeťami so zdravotným postihnutím, by mali absolvovať odbornú prípravu, aby s nimi komunikovali spôsobom, pri ktorom zohľadnia akékoľvek duševné alebo telesné postihnutie, ako napríklad poruchy sluchu alebo reči. Navyše sa musí zabezpečiť prístupnosť priestorov pre obeť so zdravotným postihnutím, aby mohli oznámiť trestný čin a zúčastniť sa na trestnom konaní.

Obete trestných činov, ktoré patria k znevýhodneným alebo zraniteľným komunitám alebo menšinám, navyše môžu mať nízku dôveru k verejným orgánom, čo im bráni trestný čin oznámiť²⁸. Z prieskumov Agentúry pre základné práva vyplýva značná úroveň neoznamovania trestných činov z nenávisti v rámci komunity LGBTI+ a černošskej, moslimskej a židovskej komunity²⁹. V záujme zvýšenia oznamovania trestných činov členmi týchto komunit je kľúčové zvýšiť dôveru k verejným orgánom, napríklad prostredníctvom posilňovania spolupráce príslušných orgánov a príslušných komunit³⁰. Je rovnako dôležité zabezpečiť osobitnú odbornú prípravu o nediskriminácii pre policajtov a iné osoby, ktoré s týmito obeťami prichádzajú do kontaktu³¹.

Čoraz väčšia časť našich životov sa odohráva online a tento trend sa ešte zvýraznil počas pandémie ochorenia COVID-19. Počítačová kriminalita³² môže zahŕňať závažné trestné činy spáchané proti osobám, ako sú sexuálne trestné činy online (a to aj proti deťom), krádež totožnosti, trestné činy z nenávisti spáchané online, a trestné činy proti majetku (ako je podvod a falšovanie bezhotovostného platobného prostriedku). Obete počítačovej kriminality nie vždy nájdu relevantnú pomoc na nápravu ujmy, ktorú utrpeli, a často

²⁸ Pozri správu skupiny EÚ na vysokej úrovni Komisie pre boj proti rasizmu, xenofóbii a iným formám neznášanlivosti s názvom „*Ensuring justice, protection and support for victims of hate crime and hate speech: 10 key guiding principles*“ (Zabezpečenie spravodlivosti, ochrany a podpory pre obeť trestných činov z nenávisti a nenávisťných prejavov: 10 kľúčových hlavných zásad), december 2017 a správu Agentúry pre základné práva s názvom „*Ensuring justice for hate crime victims: professional perspectives*“ (Spravodlivosť pre obeť trestných činov z nenávisti: pohľad odborníkov), apríl 2016.

²⁹ väčšina (64 %) černošských obeť rasistického násillia, ako aj (63 %) obeť rasovo motivovaných rasistických útokov zo strany polície najaktuálnejší incident nenahlásila, pretože sa domnievala, že by sa tým nič nezmenilo (34 %), alebo preto, že obeť nedôverujú polícii alebo sa jej obávajú (28 %), pozri správu Agentúry pre základné práva „*Being Black in the EU*“ (Život černocho v EÚ), november 2018. Takmer jeden z dvoch moslimských respondentov v prieskume MIDIS II agentúry FRA z roku 2017 neoznámil najaktuálnejší prípad obťažovania motivovaného nenávisťou, pretože bol presvedčený, že nedôjde k nijakej reakcii. Podobne nízka úroveň oznamovania vyplýva z prieskumu *EU-LGBTI II Survey - A long way to go for LGBTI equality* (prieskum EU-LGBTI II – Čaká nás ešte dlhá cesta k rovnosti LGBTI osôb) Agentúry pre základné práva, 14. máj 2020 v prípade komunity LGBTI+ osôb. Štyria z piatich židovských Európanov (79 %), ktorí zažili antisemitské obťažovanie, najzávažnejší incident nikdy neoznámili. Takmer polovica (43 %) incident nenahlásila, pretože ho nepovažovala za dostatočne závažný, pričom poukázala na normalizáciu každodenných antisemitských prejavov proti Židom (prieskum Agentúry pre základné práva týkajúci sa diskriminácie a trestných činov z nenávisti proti Židom v EÚ).

³⁰ Pozri napríklad írsku skupinu pre služby obeťam, ktorej súčasťou sú zástupcovia súdnictva a probačnej a väzenskej služby, právnikov, polície a zdravotníckych zariadení.

³¹ Vytvorenie takzvaných „dúhových stolov“ na miestnych policajných staniach v určitých členských štátoch, napríklad v Belgicku, je dobrým príkladom rešpektu v prístupe ku komunitě LGBTI+ zo strany polície.

³² Na účel tejto stratégie je počítačová kriminalita alebo internetová kriminalita akýkoľvek druh trestného činu, ktorý je spáchaný online alebo pomocou počítača či online nástrojov.

trestný čin neoznámia. Najmä deti alebo staršie osoby nemusia mať potrebné digitálne zručnosti alebo vedomosti o prostriedkoch nápravy, ktoré majú k dispozícii. Oznamovanie počítačovej kriminality by sa malo ďalej zjednodušovať a obetiam by sa mala poskytnúť pomoc, ktorú potrebujú³³.

Nevyhnutným prvkom vytvárania bezpečnejšieho prostredia pre obeť je zvyšovanie informovanosti o právach obetí. V rámci tejto stratégie bude preto Komisia podporovať lepšiu komunikáciu o právach a potrebách obetí prostredníctvom začatia **kampane EÚ o právach obetí** a podpory činností odbornej prípravy.

Kampaň EÚ bude zameraná na zvyšovanie informovanosti o právach obetí vo všeobecnosti a bude sa ňou podporovať **špecializovaná podpora a ochrana obetí s osobitnými potrebami, ako sú obeť rodovo motivovaného násillia a domáceho násillia a obeť trestných činov z nenávisti**. Osobitná pozornosť sa bude venovať komunikácii so zraniteľnými skupinami a marginalizovanými alebo izolovanými komunitami³⁴, ktoré sa stretávajú s väčším množstvom prekážok alebo majú obmedzené možnosti, pokiaľ ide o prístup k spravodlivosti a podpore. Osobitná pozornosť sa bude venovať aj vhodným spôsobom komunikácie s cieľom zabezpečiť, aby sa kampaň dostala k detským obetiam, obetiam, ktorými sú starší ľudia, alebo obetiam so zdravotným postihnutím.

Komisia sa bude zameriavať aj na **činnosti odbornej prípravy**, ktorými účinne osloví aktérov, ktorí sú v kontakte s obeťami, napríklad súdne orgány a ďalších pracovníkov v súdnictve, ktorí sú v kontakte s obeťami, ako sú právnicki, prokurátori, pracovníci súdov, väzenskí a probační pracovníci. V tomto smere bude Komisia posilňovať spoluprácu s Európskou sieťou odbornej justičnej prípravy (EJTN)³⁵. Komisia bude s pomocou Agentúry Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL) podporovať aj lepšie pochopenie práv obetí a zlepšené spôsoby komunikácie s obeťami zo strany orgánov presadzovania práva³⁶. S cieľom reagovať na osobitné potreby obetí počítačovej kriminality bude Komisia aj naďalej podporovať Európsku skupinu pre vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti boja proti počítačovej kriminalite (ECTEG)³⁷.

Služby restoratívnej spravodlivosti obetiam zabezpečujú bezpečné prostredie, v ktorom sa môžu ozvať, a podporujú proces zotavenia. V smernici o právach obetí sa vyžaduje, aby takéto služby brali ohľad v prvom rade na záujmy a potreby obete³⁸. Musia sa zaviesť

³³ Komisia bude okrem iného spolupracovať s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť, aby sa úplne vykonali príslušné ustanovenia smernice o boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a proti ich falšovaniu a pozmeňovaniu, a preskúma, ako možno podporiť ďalšie opatrenia proti online podvodom a krádeži totožnosti vrátane podpory obetí. Pokiaľ ide o online detskú pornografiu, Komisia bude naďalej podporovať iniciatívy, ako je sieť INHOPE financovaná z prostriedkov EÚ (pozri adresu <https://www.inhope.org/EN>), v rámci ktorej sa používateľom internetu umožňuje anonymne oznámiť takýto obsah.

³⁴ Napríklad etnické a náboženské menšiny, osoby so zdravotným postihnutím alebo starší ľudia.

³⁵ <http://www.ejtn.eu/>.

³⁶ <https://www.cepol.europa.eu/>.

³⁷ <https://www.ecteg.eu/>.

³⁸ Pozri článok 12 a odôvodnenie 46 smernice o právach obetí.

záruky v záujme zabezpečenia, aby sa zabránilo ďalšej viktimizácii obete počas konania. Odborníkom a obetiam v praxi chýbajú poznatky o službách restoratívnej spravodlivosti³⁹. Preto je dôležité, aby členské štáty zaistili normy vysokej kvality v oblasti poskytovania služieb restoratívnej spravodlivosti a zabezpečili odbornú prípravu odborníkov z praxe v oblasti restoratívnej spravodlivosti. Potenciálne prínosy týchto služieb závisia od dostupnosti, prístupnosti a kvality služieb restoratívnej spravodlivosti v členských štátoch.

Komisia bude spolu s členskými štátmi naďalej zlepšovať kvalitu a spoľahlivosť informácií o právach obetí na **Európskom justičnom portáli**⁴⁰ a bude ho propagovať v širokom okruhu potenciálnych koncových používateľov. Medzi nich patria obeť, organizácie na podporu obetí a vnútroštátne orgány (vrátane konzulárnych orgánov a polície). S cieľom šíriť informácie o právach obetí Komisia zlepší aj prístup k informáciám zhromaždeným v rámci príslušných projektov financovaných z prostriedkov EÚ⁴¹ a zabezpečí komplexnú databázu takýchto projektov na webovom sídle Európa.

Efektívnu podporu a ochranu obetí trestných činov nemožno dosiahnuť bez spolupráce vnútroštátnych orgánov a organizácií na podporu obetí. V tejto súvislosti bude Komisia podporovať vzájomnú odbornú prípravu⁴² a výmenu osvedčených postupov medzi vnútroštátnymi orgánmi a organizáciami na podporu obetí⁴³. V medziach **nového viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027** Komisia navrhla pokračovanie príležitostí financovania pre organizácie na podporu obetí, aby mohli prispievať k správne vykonávaniu pravidiel EÚ v oblasti práv obetí⁴⁴. V novom viacročnom finančnom rámci Komisia navyše podporí začlenenie opatrení v oblasti práv obetí do programov financovania EÚ v prípade politik, ako je bezpečnosť⁴⁵, zdravotníctvo a vzdelávanie. Takýmto prístupom sa zvýši informovanosť širšej verejnosti o právach obetí a rozšíria sa možnosti financovania projektov, v ktorých sa uplatňuje celostný prístup k právam obetí.

Komisia bude **naďalej monitorovať vykonávanie príslušných pravidiel EÚ** vrátane ustanovení smernice o právach obetí, ktoré sa týkajú práva obetí na informácie vrátane komunikácie v jednoduchom a prístupnom jazyku, na podporu a ochranu v súlade

³⁹ Správa VOIARE organizácie Victim Support Europe.

⁴⁰ https://beta.e-justice.europa.eu/65/EN/victims_of_crime.

⁴¹ Príslušné projekty financované v rámci programu Spravodlivosť na roky 2014 – 2020, programu Práva, rovnosť a občianstvo a ich nástupníckych programov podľa nového viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027, https://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/justice/index_en.htm.

⁴² Súčasťou činností vzájomnej odbornej prípravy je účasť príslušných vnútroštátnych orgánov a organizácií na podporu obetí.

⁴³ Výmena osvedčených postupov podpory obetí rodovo motivovaného násillia sa bude napríklad uskutočňovať v rámci programu EÚ týkajúceho sa vzájomného učenia v oblasti rodovej rovnosti.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/1_en_act_part1_v9.pdf.

⁴⁵ Príkladom takéhoto prebiehajúceho opatrenia je, že na oznamovanie trestných činov online sa bude vzťahovať budúce financovanie v oblasti počítačovej kriminality v rámci ročného pracovného programu Fondu pre vnútornú bezpečnosť – polícia na rok 2020.

s individuálnymi potrebami a poskytovaní činností odbornej prípravy. Ako sa preukázalo v správe Komisie o vykonávaní smernice o právach obetí, väčšina členských štátov má ešte stále problémy s úplnou, resp. správnu transpozíciou a/alebo praktickým vykonávaním týchto kľúčových ustanovení smernice.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- začať kampaň EÚ na zvyšovanie informovanosti o právach obetí a na podporu špecializovanej podpory a ochrany obetí s osobitnými potrebami,
- podporovať činnosti odbornej prípravy pre súdne orgány a orgány presadzovania práva;
- poskytovať finančné prostriedky EÚ vnútroštátnym organizáciám na podporu obetí a príslušným komunitným organizáciám s cieľom poskytovať obetiam informácie, podporu a ochranu, a podporovať služby restoratívnej spravodlivosti.

Kľúčové opatrenia členských štátov:

- zabezpečiť úplné a správne vykonávanie smernice o právach obetí a iných pravidiel EÚ týkajúcich sa obetí špecifických trestných činov, najmä pokiaľ ide o ustanovenia o prístupe obetí k informáciám, podpore a ochrane,
- začať vnútroštátne informačné kampane o právach obetí vrátane podpory obetí s osobitnými potrebami,
- podporovať občiansku spoločnosť v posilňovaní práv obetí, a to aj pomocou dostupných finančných prostriedkov EÚ.

Kľúčové opatrenia iných zainteresovaných strán:

Organizácie na podporu obetí:

- spolupracovať s vnútroštátnymi orgánmi vrátane súdnych orgánov a orgánov presadzovania práva a zúčastňovať sa na činnostiach vzájomnej odbornej prípravy.

2. Zlepšenie podpory a ochrany najzraniteľnejších obetí

Všetky obeť trestných činov sú zraniteľné, ale v dôsledku osobných vlastností, povahy spáchaného trestného činu alebo osobných okolností sú niektoré obeť ešte zraniteľnejšie ako ostatné.

Situácia zraniteľnosti niektorých obetí sa môže za osobitných okolností zhoršiť. Počas platnosti opatrení na obmedzenie pohybu v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19

sú **obete domáceho násilia**⁴⁶ viac vystavené násiliu (pretože sú s páchatel'mi uzavreté pod jednou strechou) a majú obmedzený prístup k podpore a ochrane⁴⁷.

Vnútroštátne opatrenia na podporu⁴⁸ a ochranu musia byť účinné pre všetky obete a za každých okolností. V prípade obetí domáceho násilia to znamená, že útulky, linky pomoci a psychologická pomoc by mali byť dostupné aj počas krízy. S cieľom zaručiť počas krízy podporu a ochranu všetkým obetiam vrátane obetí domáceho násilia by sa mali opatrenia na podporu obetí začleniť do vnútroštátnych núdzových mechanizmov v čase pandémie. Možno to dosiahnuť napríklad prostredníctvom vyhlásenia služieb na podporu obetí za základné služby⁴⁹.

Väčšina členských štátov prijala osobitné opatrenia na podporu a ochranu obetí trestných činov počas pandémie ochorenia COVID-19 a platnosti súvisiacich opatrení na obmedzenie pohybu. Predovšetkým je dôležité zabezpečiť účinný prístup k online aj offline službám podpory vrátane psychologickej pomoci a iných sociálnych služieb. Obzvlášť obete domáceho násilia by mali mať prístup k útlkom, psychologickej pomoci, posttraumatickej podpore a poradenstvu. Vnútroštátne orgány presadzovania by takisto mali byť obzvlášť pozorné, pokiaľ ide o registrované a nové prípady domáceho násilia. Takisto je dôležité zabezpečiť fyzickú ochranu obetí. Komisia podporuje výmenu osvedčených postupov v oblasti optimálnych prostriedkov na zabezpečenie prístupu obetí k podpore a ochrane počas pandémie ochorenia COVID-19 prostredníctvom spolupráce s vnútroštátnymi orgánmi a občianskou spoločnosťou.

Komisia vyvodí závery z následkov pandémie ochorenia COVID-19 na obete trestných činov s cieľom **budovať lepšiu odolnosť štruktúr na podporu obetí v našich spoločnostiach**. Komisia bude predovšetkým vychádzať z osvedčených postupov v oblasti práv obetí zhromaždených počas pandémie ochorenia COVID-19⁵⁰ a bude podporovať opatrenia, ako je vyhlásenie služieb na podporu obetí za základné služby, rozvoj online služieb podpory a začlenenie občianskej spoločnosti do podpory a ochrany obetí.

⁴⁶ Domáce násilie je násilie páchané blízkou osobou, ak páchatel' býva s obeťou pod jednou strechou. Podľa smernice o právach obetí násilie páchané blízkou osobou pácha osoba, ktorá s obeťou je alebo bola v manželskom alebo partnerskom zväzku alebo je iným rodinným príslušníkom obete bez ohľadu na to, či páchatel' s obeťou žije alebo žil v spoločnej domácnosti (pozri odôvodnenie 18 smernice o právach obetí). Viac zasahuje ženy a deti.

⁴⁷ Pozri napríklad stanovisko Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť, <https://eige.europa.eu/news/coronavirus-puts-women-frontline> a bulletin *Coronavirus pandemic in the EU – Fundamental Rights Implications – Bulletin 1* (Pandémia koronavírusu v EÚ – Dôsledky z hľadiska základných práv – bulletin 1) Agentúry pre základné práva <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1#TabPubOverview0>.

⁴⁸ Informácie o najbližších službách na podporu obetí domáceho násilia možno nájsť na tejto adrese: <https://www.wave-network.org/find-help/>.

⁴⁹ Vyhlásením služby za základnú službu sa zaručí jej fungovanie počas krízy. Služby na podporu obetí počas pandémie ochorenia COVID-19 naďalej fungovali vo väčšine členských štátov, ktoré Komisii a Európskej sieti na ochranu práv obetí poskytli údaje týkajúce sa tejto otázky. Niektoré členské štáty vrátane Španielska a Portugalska vyhlásili svoje služby na podporu obetí za základné služby. Pozri Európsky justičný portál.

⁵⁰ Pozri výber osvedčených postupov v oblasti práv obetí počas pandémie ochorenia COVID-19 uverejnených Komisiou na Európskom justičnom portáli: https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-sk.do.

V pravidlách EÚ v oblasti práv obetí⁵¹ sa od členských štátov vyžaduje, aby obetiam zabezpečili prístup k službám všeobecnej a špecializovanej podpory, ktoré sú dôverné, bezplatné a zodpovedajú individuálnym potrebám obetí. Podľa smernice o právach obetí by sa mali v rámci služieb všeobecnej podpory poskytovať informácie, poradenstvo, emocionálna a psychologická podpora a malo by sa odkazovať na zdravotnícku pomoc. Okrem toho by takéto služby mali chrániť súkromie obetí a ich rodín. Všetky obeť s osobitnými potrebami by mali mať prístup k službám špecializovanej podpory založeným na integrovanom a cielenom prístupe, v rámci ktorého sa zohľadňujú osobitné potreby obetí, závažnosť spôsobenej ujmy, vzťah medzi obeťou a páchateľom a situácia obetí v ich širšom sociálnom prostredí.

V smernici o právach obetí sa takisto vyžaduje, aby mali všetky obeť prístup k ochrane v súlade so svojimi individuálnymi potrebami. Zvláštna pozornosť sa musí venovať obetiam s osobitnou potrebou ochrany pred rizikami sekundárnej alebo opakovanej viktimizácie, zastrasovania a pomsty.

Obete rodovo motivovaného násillia⁵² sú často významne zasiahnuté v dôsledku povahy, okolností a následkov rôznych foriem trestných činov vrátane domáceho násillia, sexuálneho násillia a/alebo obchodovania s ľuďmi. Miera rodovo motivovaného násillia v EÚ je alarmujúca: od dovŕšenia veku 15 rokov zažila fyzické a/alebo sexuálne násillie jedna z troch žien (33 %)⁵³. V rámci **stratégie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025**⁵⁴ sa Komisia usiluje ukončiť rodovo motivované násillie na ženách. Medzi opatrenia patrí pristúpenie EÚ k Istanbulskému dohovoru alebo alternatívne právne opatrenia, ktorými sa dosahuje rovnaký cieľ. Komisia takisto spustí **sieť EÚ na predchádzanie rodovo motivovanému násilliu a domácejmu násilliu** a prijme opatrenia **na ochranu bezpečnosti obetí rodovo motivovanej počítačovej kriminality**, najmä prostredníctvom uľahčenia tvorby rámca spolupráce medzi internetovými platformami a inými zainteresovanými stranami.

Komisia sa zameria na posilňovanie fyzickej ochrany obetí. Komisia bude predovšetkým naďalej podporovať používanie **európskych ochranných príkazov** v prípade osôb, ktoré potrebujú ochranu a cestujú alebo sa sťahujú do inej krajiny EÚ. Počet vydaných a vykonaných európskych ochranných príkazov je v Európskej únii veľmi nízky⁵⁵. Medzi

⁵¹ Pozri najmä články 8 a 9 smernice o právach obetí a príslušné ustanovenia odvetvových právnych predpisov, ako je článok 23 smernice o boji proti terorizmu.

⁵² Podľa smernice o právach obetí (odôvodnenie 17) je rodovo motivované násillie „násillie, ktoré je namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo ktoré neprimerane postihuje osoby určitého pohlavia“.

⁵³ FRA (2014), Násillie páchané na ženách: celoeurópsky prieskum. Hlavné výsledky, Luxemburg, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie.

⁵⁴ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025, COM(2020) 152 final, pozri: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=COM%3A2020%3A152%3AFIN>.

⁵⁵ Zo správy Komisie o vykonávaní smernice o európskom ochrannom príkaze uvedenej v predchádzajúcom texte vyplýva, že podľa informácií, ktoré mala Komisia k dispozícii, bolo v rokoch 2015 – 2018 (obdobie, za

základné dôvody tejto situácie patrí nedostatok informovanosti o dostupnosti, širokej škále a komplexnosti ochranných opatrení dostupných v členských štátoch a ich neefektívnosť.

Účinnosť európskych ochranných príkazov v skutočnosti závisí od základných vnútroštátnych opatrení na fyzickú ochranu obetí. V súčasnosti sú vnútroštátne opatrenia nedostatočné a obeť stále nie sú v bezpečí, a to aj vtedy, keď sa na ne vzťahujú ochranné príkazy⁵⁶. Dostatočne sa nezohľadňujú predovšetkým osobitné potreby žien, ktoré žiadajú o vnútroštátne alebo európske ochranné príkazy, a neprejavujú sa vo vnútroštátnych opatreniach na fyzickú ochranu⁵⁷. Pravidlami EÚ sa neharmonizuje povaha vnútroštátnych ochranných opatrení ani postupy zavedené podľa vnútroštátneho práva na zabezpečenie fyzickej ochrany obetí. V smernici o právach obetí (v článku 18) sa upravujú opatrenia zamerané na emocionálnu alebo psychologickú podporu a ochranu obetí, ale postupy fyzickej ochrany obetí a ich rodinných príslušníkov pred ďalším násilím sa ponechávajú na vnútroštátne právo. Komisia preto zváži ďalšie posilnenie ochrany obetí zavedením **minimálnych noriem pre fyzickú ochranu obetí** vrátane minimálnych podmienok pre vydávanie a spôsoby ochranných opatrení (ako sú ochranné a zakazujúce príkazy)⁵⁸. Komisia bude navyše naďalej podporovať účinné uplatňovanie vnútroštátnych a európskych ochranných príkazov poskytovaním možností financovania v rámci programu Spravodlivosť a zvyšovaním informovanosti a zdôrazňovaním informovanosti a zdôrazňovaním potreby odbornej prípravy odborníkov z praxe v oblasti dostupnosti európskeho ochranného príkazu.

Komisia bude takisto povzbudzovať členské štáty, aby vytvárali **rodinné domovy** poskytujúce cielenú a integrovanú podporu obetí rodovo motivovaného násillia⁵⁹. Komisia bude podporovať vytváranie takýchto rodinných domovov prostredníctvom kampane EÚ v oblasti práv obetí, dostupných finančných prostriedkov EÚ a kontaktov s príslušnými zainteresovanými stranami.

Pokiaľ ide o obeť, ktoré si vyžadujú cielenú a integrovanú podporu a ochranu, je dôležité spomenúť **detické obeť**. Komisia bude naďalej presadzovať pravidlá EÚ v rámci smernice o právach obetí osobitne zamerané na deti v súlade so všeobecnou zásadou, že

ktoré členské štáty informovali Komisiu o svojich údajoch) vydaných iba 37 európskych ochranných príkazov a len 15 z nich bolo vykonaných.

⁵⁶ Pozri správu Európskeho parlamentu o vykonávaní smernice o európskom ochrannom príkaze.

⁵⁷ Pozri najmä správu v rámci projektu Osobitné potreby a ochranné príkazy o ochranných príkazoch a obetiach domáceho násillia spolufinancovanú z programu Daphne (2016). Zo správy vyplýva, že príslušné vnútroštátne orgány často prehliadajú osobitné potreby žien, ktoré žiadajú o ochranné príkazy. V rovnakej štúdii sa poukazuje na vážne nezrovnalosti v rozhodovaní vnútroštátnych súdnych orgánov, pokiaľ ide o spôsoby uplatňovania ochranných príkazov. http://snap-eu.org/report/International_Report.pdf.

⁵⁸ V súlade so smernicou 2011/99/EÚ sa môže vnútroštátnymi právnymi predpismi upravujúcimi ochranné opatrenia stanoviť osobám predstavujúcim nebezpečenstvo zákaz vstupu na určité miesta, zákaz alebo úprava kontaktu alebo zákaz alebo úprava priblíženia k chránenej osobe na menšiu ako predpísanú vzdialenosť.

⁵⁹ Rodinný domov je model bezpečného miesta pre obeť domáceho násillia, kde môžu obeť pod jednou strechou oznámiť trestný čin, majú zabezpečenú psychologickú podporu a poradenstvo.

ak je obeťou dieťa, primárnym záujmom je najlepší záujem dieťaťa⁶⁰. Komisia takisto posilňuje monitorovanie vnútroštátnych právnych systémov vo vzťahu k zohľadňovaniu potrieb detí. V roku 2021 Komisia zamýšľa prijať **komplexnú stratégiu v oblasti práv dieťaťa**⁶¹, ktorej súčasťou budú cielené opatrenia týkajúce sa detských obetí trestných činov, ako je neustála podpora domovov pre deti⁶².

Pokiaľ ide o detské obete sexuálneho zneužívania, Komisia plánuje prijať osobitnú **stratégiu na účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí v roku 2020**. Súčasťou tejto stratégie budú opatrenia zamerané na podporu a ochranu detských obetí sexuálneho zneužívania. Komisia posilní spoluprácu medzi orgánmi presadzovania práva, sieťou horúcich liniek INHOPE a dotknutým priemyselným odvetvím. Preskúma najnovší technologický vývoj v záujme rýchlejšieho odhaľovania a odstraňovania online detskej pornografie.

Ďalšou skupinou osobitne zraniteľných obetí, ktoré si vyžadujú špecializovanú a integrovanú podporu, sú **obete terorizmu**. Teroristické útoky nie sú namierené len proti jednotlivcom, ale aj proti štátom a proti našim slobodným a otvoreným spoločnostiam bez hraníc. Členské štáty musia plniť svoju povinnosť a zabezpečiť nevyhnutnú podporu, ochranu a uznanie týchto obetí. Cieľom teroristických útokov sú často turistické destinácie alebo cestovné uzly, takže obzvlášť zasahujú cezhraničné obete. Preto je mimoriadne pravdepodobné, že obete terorizmu budú pri uplatňovaní svojich práv čeliť výzvam cezhraničných situácií. S cieľom posilniť integrovanú podporu obetí terorizmu vo všetkých členských štátoch EÚ Komisia v januári 2020 začala dvojročný pilotný projekt **centra odborných znalostí EÚ pre obete terorizmu**⁶³. Centrum EÚ bude okrem iného zabezpečovať činnosti usmerňovania a odbornej prípravy v oblasti práv a potrieb obetí, ktoré budú založené na najlepších postupoch dotknutých členských štátov. Komisia zabezpečí bezproblémový priebeh tohto pilotného projektu a do konca roka 2021 posúdi potrebu jeho pokračovania⁶⁴.

Napriek úsiliu členských štátov EÚ počet **trestných činov z nenávisti** v EÚ narastá⁶⁵. Vznikajú obavy z toho, že organizácie občianskej spoločnosti, aktivisti a politici sa stanú cieľom trestných činov z nenávisti. Poskytovanie podpory obetiam týchto trestných činov

⁶⁰ Medzi tieto osobitné opatrenia patrí informovanie detí, vypočutia so zohľadnením potrieb detí a osobitná ochrana detí.

⁶¹ Poverovací list dezignovanej podpredsedníčky pre demokraciu a demografiu Dubravky Šuicovej, 1. decembra 2019, k dispozícii na adrese: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/sites/default/files/2019/12/mission_letters/mission-letter-dubravka-suica_en.pdf.

⁶² Domov pre deti, ako je škandinávsky model Barnahusu, ktorý sa v súčasnosti šíri vo všetkých krajinách Európskej únie aj na medzinárodnej úrovni, je interdisciplinárne a multiinštitucionálne centrum pre detské obete a svedkov zohľadňujúce potreby detí, kde možno deti vypočuť a urobiť im lekársku prehliadku na forenzné účely, komplexne ich posúdiť a príslušní odborníci im môžu poskytnúť všetky príslušné terapeutické služby.

⁶³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/eu-centre-expertise-victims-terrorism_sk.

⁶⁴ Na základe analýzy Komisie a vzhľadom na dostupné finančné prostriedky Komisia rozhodne, či sa bude v činnostiach centra EÚ pokračovať aj po roku 2021.

⁶⁵ https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-factsheet_hatecrime_en_final_0.pdf.

je kľúčové na umožnenie a posilnenie demokratickej diskusie. Trestné činy z nenávisti takisto nepomerne zasahujú určité komunity, ako sú Židia, Rómovia, moslimovia, ľudia afrického pôvodu, migranti a príslušníci komunity LGBTI+, najmä tie, na ktoré sa zameriava z viacerých dôvodov.

Pokiaľ ide o práva obetí, **iniciatívy Komisie proti rasizmu a xenofóbii** sú zamerané na podporu oznamovania trestných činov z nenávisti, zlepšovania presného vyšetrovania motivácií zaujatosti a podporu obetí rasizmu a xenofóbie. Komisia bude naďalej vykonávať nedávno prijaté hlavné zásady v oblasti zabezpečenia spravodlivosti, ochrany a podpory pre obe trestných činov z nenávisti a nenávisťných prejavov⁶⁶.

Komisia bude navyše naďalej podporovať členské štáty v postupe vypracúvania vnútroštátnych stratégií v oblasti boja proti antisemitizmu s cieľom posilniť postavenie obetí antisemitických trestných činov z nenávisti a chrániť ich⁶⁷. Opatrenia v oblasti práv obetí sa okrem toho budú koordinovať s činnosťami v rámci pripravovanej iniciatívy v oblasti rovnosti, začlenenia Rómov a pripravovanej **stratégie pre rovnosť LGBTI+ osôb**.

Komisia bude podporovať aj cielenú a integrovanú podporu obetí trestných činov z nenávisti, ktorej súčasťou bude úzka spolupráca s príslušnými komunitami. V tejto súvislosti bude Komisia naďalej spolupracovať s dvoma nedávno vytvorenými pracovnými skupinami⁶⁸ na zlepšovaní podpory obetí a poskytovaní odbornej prípravy polícii. Komisia bude venovať osobitnú pozornosť aj podpore a ochrane obetí patriacich k etnickým skupinám a menšinám, ktoré sú obzvlášť vystavené trestným činom a/alebo potrebujú osobitnú podporu a ochranu.

Častými obetami trestných činov z nenávisti a rôznych foriem zneužívania sú **osoby so zdravotným postihnutím**⁶⁹. Ich prístup k spravodlivosti môže byť navyše ešte sťažený,

⁶⁶Skupina EÚ na vysokej úrovni pre boj proti rasizmu, xenofóbii a iným formám neznášanlivosti v roku 2019 schválila vytvorenie troch pracovných skupín s podporou Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe – Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva, Agentúry Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva a Agentúry pre základné práva s cieľom pomôcť vnútroštátnym orgánom pri vytváraní účinných a primeraných služieb na podporu obetí trestných činov z nenávisti, ako aj stratégie cielej odbornej prípravy pre orgány presadzovania práva a pri zaznamenávaní, zbere údajov a povzbudzovaní oznamovania trestných činov z nenávisti ich obetami. Viac informácií možno nájsť na adrese: http://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?doc_id=48874.

⁶⁷ Pozri novú pracovnú skupinu Komisie pre boj proti antisemitizmu zameranú na vykonanie vyhlásenia Rady o boji proti antisemitizmu a vypracovaní spoločného bezpečnostného prístupu k lepšej ochrane židovských komunit a inštitúcií v Európe (6. decembra 2018).

⁶⁸ Skupina EÚ na vysokej úrovni pre boj proti rasizmu, xenofóbii a iným formám neznášanlivosti v roku 2019 schválila vytvorenie dvoch ďalších pracovných skupín s cieľom pomôcť vnútroštátnym orgánom, pokiaľ ide o odbornú prípravu orgánov presadzovania práva v oblasti obetí trestných činov z nenávisti (povedie ju Agentúra Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva – CEPOL) a podporu obetí trestných činov z nenávisti (povedie ju Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe – Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva – ODIHR).

⁶⁹ Európsky parlament napríklad zdôraznil, že ženy so zdravotným postihnutím sú dvakrát až päťkrát náchylnejšie stať sa obeťami násillia ako iné ženy a 34 % žien so zdravotným problémom alebo postihnutím zažilo fyzické alebo sexuálne násillie zo strany partnera, pozri: Uznesenie Európskeho parlamentu o situácii žien so zdravotným postihnutím [2018/2685(RSP)].

ak sú zbavení právnej spôsobilosti. V Dohovore Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím⁷⁰ sa od zmluvných strán vyžaduje, aby prijali všetky primerané opatrenia na podporu fyzickej, kognitívnej a psychologickéj regenerácie, rehabilitácie a sociálnej reintegrácie osôb so zdravotným postihnutím, ktoré sa stali obeťami akýchkoľvek foriem vykorisťovania, násilia alebo zneužívania. V tomto smere budú opatrenia podľa tejto stratégie v súlade s ustanoveniami Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím⁷¹.

Staršie osoby môžu byť z dôvodu svojej obmedzenej mobility, všeobecného zdravotného stavu⁷² alebo závislosti od iných (vrátane rodinných príslušníkov alebo zamestnancov v centrách rezidenčnej starostlivosti) takisto vystavené väčšiemu riziku že sa stanú obeťami rôznych foriem trestnej činnosti. Preto je veľmi dôležité zabezpečiť zavedenie špecializovanej podpory a ochrany, ktorá zodpovedá individuálnym potrebám starších osôb.

Osobitná pozornosť by sa mala venovať obeťam **organizovanej trestnej činnosti**. Osobitnou formou organizovanej trestnej činnosti je obchodovanie s ľuďmi. Na obeť má zničujúci vplyv, čo je spôsobené povahou, okolnosťami, trvaním a následkami trestného činu. **Obeť obchodovania s ľuďmi** potrebujú osobitnú pomoc, podporu a ochranu. V EÚ je takmer polovica zaregistrovaných obeť obchodovania s ľuďmi občanmi EÚ. Väčšinu všetkých obeť predstavujú ženy a dievčatá, s ktorými sa obchoduje najmä na účel sexuálneho vykorisťovania. EÚ sa obchodovaním s ľuďmi komplexne zaoberá prostredníctvom koordinácie vo všetkých príslušných oblastiach a v rámci spoločného úsilia so zainteresovanými stranami⁷³. Komisia predovšetkým pracuje na novom strategickom prístupe zameranom na odstránenie obchodovania s ľuďmi v rámci bezpečnostnej únie. Opatrenia smerujúce k odstráneniu obchodovania s ľuďmi sa budú ďalej vypracúvať aj v kontexte pripravovaných iniciatív na boj proti organizovanej trestnej činnosti.

Trestné činy proti životnému prostrediu ovplyvňujú celú spoločnosť a môžu mať osobitne nepriaznivý vplyv na jednotlivcov. Môžu mať vplyv na osobné zdravie, živobytie a nižšie hodnoty majetku. Obeť trestných činov proti životnému prostrediu môžu byť obzvlášť náchylné na sekundárnu viktimizáciu, zastrašovanie a pomstu. Najmä ak sú trestné činy proti životnému prostrediu formou organizovanej trestnej činnosti. Takéto obeť by mali mať prístup k špecializovanej podpore a ochrane.

⁷⁰<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html#Fulltext>.

⁷¹ Najmä s článkom 6 o ženách so zdravotným postihnutím, článkom 9 o prístupnosti, článkom 12 o rovnosti pred zákonom a článkom 13 o prístupe k spravodlivosti.

⁷² 49 % osôb vo veku 65 rokov alebo viac je vnímaných ako osoby so zdravotným postihnutím alebo s dlhodobým obmedzením činnosti. Štatistiky Eurostatu o subjektívne vnímaných dlhodobých obmedzeniach pri obvyklých činnostiach v dôsledku zdravotných problémov podľa pohlavia, veku a príjmu.

⁷³ Pokiaľ ide o komplexný právny a politický rámec EÚ v oblasti obchodovania s ľuďmi, v ktorom sa pozornosť zameriava na obeť, ktorý je rodovo špecifický a zameraný na dieťa, pozri https://ec.europa.eu/anti-trafficking/node/4598_en.

Neregulárni migranti, ktorí sa stanú obeťami trestných činov, sú takisto často v zraniteľnej situácii a môžu mať problémy s prístupom k spravodlivosti⁷⁴. Ak oznámia trestný čin polícii, môže im byť nariadený návrat do domovskej krajiny⁷⁵. Podľa smernice o právach obetí sa práva obetí vzťahujú na obeť bez diskriminácie a bez ohľadu na ich pobytový status⁷⁶. To platí aj pre maloleté osoby bez sprievodu. V rámci tejto stratégie Komisia posúdi právne a praktické nástroje na úrovni EÚ s cieľom zlepšiť oznamovanie trestných činov a prístup obetí, ktoré sú migrantmi, k službám podpory bez ohľadu na ich pobytový status. Komisia bude predovšetkým podporovať výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi zameraných na oddelenie oznamovania trestného činu od konania o návrate bez ohrozenia účinnosti týchto konaní.

Ďalšou skupinou obetí v situácii osobitnej zraniteľnosti sú **obete trestných činov spáchaných vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody**. Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie je obeťou násilia každoročne 25 % väzňov⁷⁷. Ich prístup k spravodlivosti je často obmedzený. Sú izolovaní, stigmatizovaní a majú obmedzený prístup k informáciám⁷⁸. Komisia bude v rámci tejto stratégie skúmať prostriedky poskytnutia účinnej podpory a ochrany obetiam vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody, ako sú protokoly na ochranu obetí vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody a nezávislé orgány v oblasti väzby a výkonu trestu odňatia slobody, ktoré budú vyšetrovať trestné činy spáchané vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody. Komisia bude takisto podporovať odbornú prípravu pracovníkov v zariadeniach na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody v rámci pripravovanej stratégie v oblasti európskej odbornej justičnej prípravy.

⁷⁴ Pozri napríklad projekt centra COMPAS (Centrum pre migráciu, politiku a spoločnosť) Oxfordskej univerzity s názvom „*Safe reporting of crime for victims and witnesses with irregular status in the US and Europe*“ (Bezpečné oznamovanie trestných činov obeťami a svedkami s neregulárnym statusom v USA a Európe) uverejnený v roku 2019 alebo výsledky projektu Platformy pre medzinárodnú spoluprácu v súvislosti s nelegálnymi migrantmi s názvom „*Insecure Justice? – residence permits for victims of crime in Europe*“ (Nezabezpečená spravodlivosť? – povolenia na pobyt pre obeť trestných činov v Európe).

⁷⁵ Podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/115/ES zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území, členské štáty v zásade vydajú rozhodnutie o návrate každého štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na ich území. Obetiam určitých kategórií trestných činov, ako je závažné pracovné vykorisťovanie, možno v jednotlivých prípadoch udeliť povolenia na pobyt na obmedzený čas – pozri smernicu 2009/52/ES (ďalej len „smernica o sankciách voči zamestnávateľom“).

⁷⁶ Zo správy Agentúry pre základné práva (2019) s názvom *Migration: Key fundamental rights concerns* (Migrácia: obavy týkajúce sa kľúčových základných práv) vyplýva veľká miera nedostatočného oznamovania trestných činov medzi obeťami, ktoré sú migrantmi. Ako vyplýva z výskumu Európskej siete proti rasizmu, opýtaní migranti v 24 krajinách vyjadrili strach, že oznámenie trestného činu negatívne ovplyvní výsledok ich imigračného konania.

⁷⁷ Svetová zdravotnícka organizácia, *Prison and Health* (Väzenské zariadenie a zdravie), 2014, s. 19 – 21, kde nájdete vymedzenie násilia vo väzenskom zariadení. Správa je k dispozícii na adrese: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0005/249188/Prisons-and-Health.pdf.

⁷⁸ Podrobnejšiu analýzu nájdete v dokumente: „*Rights behind bars – Access to justice for victims of violent crime suffered in pre-trial or immigration detention*“ (Práva za mrežami – prístup k spravodlivosti v prípade obetí násilných trestných činov spáchaných vo vyšetrovacej väzbe alebo počas zaistenia imigrantov) organizácie Fair Trials uverejnenom v roku 2019, <https://www.fairtrials.org/publication/rights-behind-bars>.

Cielená a integrovaná podpora najzraniteľnejších obetí, v ktorej sa uplatňuje celostný a multiinštitucionálny prístup, si vyžaduje úzku spoluprácu orgánov s príslušnými organizáciami a komunitami etnických, náboženských a iných menšín. V rámci tejto stratégie bude Komisia veľkú pozornosť venovať podpore takýchto synergií. Hlavnú zodpovednosť však majú členské štáty, ktoré by mali vytvoriť príslušné štruktúry a uľahčiť potrebné synergie medzi orgánmi a občianskou spoločnosťou. Na posilnenie týchto činností zameraných na podporu a ochranu najzraniteľnejších obetí sa vyzývajú aj iní aktéri.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- podporovať činnosti, ktoré vychádzajú z ponaučenia z pandémie ochorenia COVID-19, ako sú online služby podpory a vyhlásenie služieb na podporu obetí za základné služby,
- presadzovať integrovanú a cielenú podporu obetí s osobitnými potrebami, ako sú detské obeť, obeť rodovo motivovaného alebo domáceho násillia, obeť rasistických a xenofóbnych trestných činov z nenávisti, obeť LGBTI+ trestných činov z nenávisti, obeť, ktorými sú starší ľudia a obeť so zdravotným postihnutím, a to prostredníctvom možností financovania z prostriedkov EÚ a informačnej kampane EÚ o právach obetí,
- prístupenie EÚ k Istanbulskému dohovoru alebo iné opatrenia, ktorými sa dosahuje rovnaký cieľ;
- posúdiť zavedenie minimálnych noriem v oblasti fyzickej ochrany obetí vrátane minimálnych podmienok na vydávanie a druhy ochranných opatrení a v prípade potreby do roku 2022 predložiť legislatívne návrhy,
- vykonávať hlavné zásady v oblasti zaisťovania ochrany a podpory obetí trestných činov z nenávisti a nenávistných prejavov,
- uľahčiť komunikáciu medzi členskými štátmi s cieľom zlepšiť podporu obetí terorizmu, najmä v cezhraničných prípadoch, a to prostredníctvom pilotného centra odborných znalostí EÚ pre obeť terorizmu,
- posúdiť nástroje na úrovni EÚ s cieľom umožniť oznamovanie trestných činov obeťami, ktoré sú migrantmi, bez ohľadu na ich pobyťový status a obeťami vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody, a v prípade potreby do roku 2022 predložiť legislatívne návrhy.

Kľúčové opatrenia členských štátov:

- vychádzať z ponaučenia z pandémie ochorenia COVID-19, prijať opatrenia zamerané na zabezpečenie, aby mali obeť rodovo motivovaného a domáceho násillia prístup k podpore a ochrane, ktorá je začlenená do vnútroštátnych núdzových opatrení v čase pandémie, vrátane nepretržitého prístupu k útulkom a linkám pomoci, a to aj posilňovaním začlenenia občianskej spoločnosti do podpory a ochrany obetí,
- vytvoriť integrované a cielené služby špecializovanej podpory pre najzraniteľnejšie obeť vrátane domovov pre deti, rodinných domovov, bezpečných úkrytov pre LGBTI+ osoby, prístupných služieb a miest so

začlenením osôb so zdravotným postihnutím a nezávislých orgánov v oblasti väzby a výkonu trestu odňatia slobody, ktoré budú vyšetrovať trestné činy spáchané vo väzbe alebo výkone trestu odňatia slobody,

- prijať opatrenia na zabezpečenie, aby mali všetky obeť vrátane obetí, ktoré sú migrantmi, prístup k spravodlivosti bez ohľadu na svoj pobytový status,
- prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby detské obeť mali prístup k spravodlivosti zohľadňujúcej potreby detí,
- vymieňať najlepšie postupy medzi členskými štátmi EÚ v súvislosti s podporou a ochranou najzraniteľnejších obetí vrátane obetí terorizmu,
- prijať kroky na zabezpečenie, aby boli obeť terorizmu uznané, napr. zväžiť vybudovanie pamätníkov, múzeí a odovzdanie medailí,
- uľahčiť spoluprácu súdnych orgánov a orgánov presadzovania práva, zdravotníkov a sociálnych pracovníkov, iných príslušných odborníkov z praxe a organizácií občianskej spoločnosti a zabezpečiť ich koordinovaný prístup k právam obetí s cieľom poskytovať najzraniteľnejším obetiam cieleňú a integrovanú podporu,
- uľahčiť spoluprácu medzi príslušnými orgánmi alebo subjektmi členských štátov, ktoré poskytujú špecializovanú podporu, s cieľom zabezpečiť v cezhraničných prípadoch reálny prístup obetí terorizmu k príslušným informáciám⁷⁹.

Kľúčové opatrenia iných zainteresovaných strán:

- Organizácie občianskej spoločnosti – zapojiť sa do poskytovania podpory obetiam v spolupráci s príslušnými vnútroštátnymi orgánmi.

3. Uľahčenie prístupu obetí k náhrade škody

Prístup obetí k náhrade škody je v mnohých členských štátoch komplikovaný. Obete si môžu náhradu škody od štátu uplatniť iba po dlhom, často nákladnom a časovo náročnom procese, ktorý sa začína trestným konaním, po ktorom nasledujú pokusy o získanie škody od páchatel'a. Ako sa uvádza v správe o náhrade škody obetí⁸⁰, medzi hlavné dôvody patrí nedostatok postačujúcich informácií o právach obetí na náhradu škody, početné procesné prekážky vrátane reštriktívnych lehôt, nedostatočné finančné prostriedky vyčlenené vo vnútroštátnych rozpočtoch a zložité pravidlá, ktorými sa riadi náhrada škody od páchatel'a a náhrada škody od štátu. Pre obeť v cezhraničných situáciách je získanie náhrady škody od štátu, v ktorom sa stali obeťami, napriek existencii pravidiel EÚ v tejto oblasti⁸¹ ešte náročnejšie.

⁷⁹ Ako sa uvádza v článku 26 smernice o boji proti terorizmu.

⁸⁰ Správa osobitnej poradkyne J. Milquetovej predsedovi Európskej komisie Jeanovi-Claudovi Junckerovi: *Strengthening victims' rights: from compensation to reparation – For a new EU victims' rights strategy 2020 – 2025* (Posilňovanie práv obetí: od náhrady škody po nápravu – na účel novej stratégie EÚ v oblasti práv obetí na roky 2020 – 2025), marec 2019.

⁸¹ Smernica o odškodňovaní.

Všetci relevantní aktéři by měli přijat kroky v rámci svých pravomocí na zlepšení přístupu obětí k náhradě škody.

Podľa smernice o odškodňovaní⁸² členské štáty zabezpečia, aby ich vnútroštátne pravidlá ustanovovali existenciu systému odškodňovania obetí úmyselných násilných trestných činov spáchaných na ich jednotlivých územiach, ktorý zaručuje **spravodlivé a primerané odškodnenie** pre obeť⁸³. Komisia odporúča, aby členské štáty vo svojich vnútroštátnych systémoch náhrady škody viac zohľadňovali potreby obetí prostredníctvom zjednodušenia pravidiel týkajúcich sa prístupu k náhrade škody a zvýšenia dostupnej výšky náhrady škody prispôbením vnútroštátnych rozpočtov. Podľa smernice o právach obetí členské štáty takisto zabezpečia, aby boli obeť od prvého kontaktu s príslušnými orgánmi informované, ako a za akých okolností môžu získať náhradu škody. Komisia povzbudí členské štáty, aby prekonal tieto minimálne normy a zabezpečili, aby boli obeť lepšie informované o vnútroštátnych systémoch náhrady škody aj inými prostriedkami, ako sú všeobecné informačné kampane o právach obetí a interaktívne webové sídla.

Celkovým cieľom náhrady škody je uznať obeť násilných úmyselných trestných činov a prispieť k procesu zotavenia⁸⁴. Za žiadnych okolností by obeť nemali byť počas postupu uplatnenia nároku na náhradu škody vystavené riziku sekundárnej viktimizácie. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby boli obeť chránené pred rizikom sekundárnej viktimizácie nielen počas trestného konania, ale aj pri uplatňovaní nároku na náhradu škody. V tomto kontexte by sa mali vziať do úvahy aj obeť terorizmu, čím vzniká osobitná úloha každého členského štátu zabezpečiť spravodlivú a primeranú náhradu škody⁸⁵.

Pokiaľ ide o uľahčovanie prístupu obetí k náhrade škody, Komisia bude monitorovať vykonávanie existujúcich právnych predpisov EÚ, najmä smernice o odškodňovaní a rámcového rozhodnutia o vzájomnom uznávaní finančných sankcií⁸⁶, aby zistila ako a do akej miery by sa dali zlepšiť v záujme uľahčenia prístupu obetí k náhrade škody. Po začatí uplatňovania⁸⁷ nariadenia o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu⁸⁸ sa aj ním prispeje k uľahčeniu prístupu obetí k vráteniu majetku a náhrade škody obetí v cezhraničných prípadoch. Podľa smernice o zaistení a konfiškácii príjmov z trestnej činnosti⁸⁹ z roku 2014, ktorou sa harmonizujú režimy zaistenia

⁸² Pozri článok 12 ods. 2 smernice o odškodňovaní.

⁸³ Pozri návrhy generálneho advokáta Bobeka vo veci C-129/19 prednesené 14. mája 2020, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=839BD6797AC265879227F4CB8EFBE070?text=&docid=226497&pageIndex=0&doclang=SK&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1859548>.

⁸⁴ Pozri najmä správu osobitnej poradkyne J. Milquetovej.

⁸⁵ V zmysle článku 24 smernice o boji proti terorizmu členské štáty zabezpečia pomoc so žiadosťami o odškodnenie pre obeť terorizmu, ktoré je k dispozícii podľa vnútroštátneho práva dotknutého členského štátu.

⁸⁶ Rámcové rozhodnutie Rady 2005/214/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na peňažné sankcie.

⁸⁷ Od 19. decembra 2020.

⁸⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.

⁸⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii.

a konfiškácie v EÚ, sa od členských štátov vyžaduje zabezpečenie, aby príkaz na konfiškáciu nebránil obetiam trestných činov domáhať sa splnenia ich nárokov. Komisia bude analyzovať možnosti zlepšenia prístupu obetí k náhrade škody podľa tejto smernice.

Komisia a členské štáty by mali takisto preskúmať, ako možno zlepšiť koordináciu a spoluprácu členských štátov s cieľom uľahčiť prístup obetí k náhrade škody v cezhraničných prípadoch. Členské štáty by mali predovšetkým zlepšiť svoju spoluprácu v rámci európskej siete národných kontaktných bodov na účely náhrady škody⁹⁰. Európska sieť na ochranu práv obetí⁹¹ a európska sieť národných kontaktných bodov na účely náhrady škody by mali preskúmať, ako môžu zlepšiť svoju spoluprácu a zvýšiť efektívnosť siete.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- monitorovať a posúdiť právne predpisy EÚ v oblasti náhrady škody (vrátane náhrady škody od štátu a náhrady škody od páchatel'ov) vrátane rámcového rozhodnutia o vzájomnom uznávaní finančných sankcií a v prípade potreby do roku 2022 navrhnúť opatrenia na doplnenie tohto rámca.

Kľúčové opatrenia členských štátov:

- hodnotiť vnútroštátne systémy náhrady škody a v prípade potreby odstrániť existujúce procesné prekážky,
- zabezpečiť, aby sa spravodlivá a primeraná náhrada škody od štátu v prípadoch násilných úmyselných trestných činov vrátane obetí terorizmu zohľadňovala vo vnútroštátnych rozpočtoch,
- zabezpečiť úplné uplatňovanie nariadenia o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu, najmä ustanovení o vrátení majetku obeti a náhrade škody obete,
- prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby obe nebolí počas postupu uplatňovania nároku na náhradu škody vystavené sekundárnej viktimizácii,
- uľahčiť homogénny prístup k informáciám o vnútroštátnych systémoch náhrady škody (vytvoriť interaktívne, prístupné a používateľsky ústretové webové sídla),
- zabezpečiť, aby pracovníci vnútroštátnych orgánov v oblasti náhrady škody poznali práva a potreby obetí s cieľom vyhnúť sa rizikám sekundárnej viktimizácie,
- spolupracovať s inými členskými štátmi v cezhraničných prípadoch v rámci príslušných štruktúr EÚ.

Kľúčové opatrenia iných zainteresovaných strán:

⁹⁰ Ako sa stanovuje v článku 16 smernice o odškodňovaní.

⁹¹ Európska sieť na ochranu práv obetí predstavuje fórum vnútroštátnych odborníkov, ktorí si vymieňajú najlepšie postupy a diskutujú o právach obetí, vytvorené v rámci grantu EÚ. Viac informácií možno nájsť na adrese: <https://envr.eu/>.

- **Európska sieť na ochranu práv obetí a európska sieť kontaktných bodov na účel náhrady škody – preskúmať, ako môžu zlepšiť svoju spoluprácu a zvýšiť efektívnosť európskej siete národných kontaktných bodov na účely náhrady škody,**
- **organizácie na podporu obetí – spolupracovať s vnútroštátnymi orgánmi v oblasti náhrady škody s cieľom ponúknuť svoju podporu, výmenu najlepších postupov a činnosti vzájomnej odbornej prípravy.**

SPOLUPRÁCA V OBLASTI PRÁV OBETÍ

4. Posilňovanie spolupráce a koordinácie všetkých relevantných aktérov

Hlavným cieľom posilňovania spolupráce a koordinácie na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej úrovni je zabezpečiť, aby všetci relevantní aktéri spolupracovali na zaistení prístupu obetí k spravodlivosti. Podľa pravidiel EÚ v oblasti práv obetí by mali byť všetky obete trestných činov uznané a malo by sa s nimi zaobchádzať s rešpektom, profesionálne, individuálne a bez diskriminácie. To si vyžaduje zapojenie všetkých relevantných aktérov.

Na vnútroštátnej úrovni je kľúčové spájať všetky osoby, ktoré s obeťami prichádzajú do kontaktu. Medzi ne patrí polícia, súdne orgány, zamestnanci súdov, služby na podporu obetí, odborníci z praxe a orgány v oblasti náhrady škody. V prípade niektorých obetí je takisto dôležité zapojiť pracovníkov v oblasti zdravotníctva, vzdelávania, sociálnych služieb alebo pracovníkov v zariadeniach na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody. Do zabezpečenia, aby boli všetky obete uznané, rešpektované a aby sa mohli plne spoľahnúť na svoje práva, by sa v skutočnosti mali zapojiť celé spoločnosti.

Komisia bude podporovať koordináciu a spoluprácu na vnútroštátnej úrovni. Členské štáty by mali vypracovať **vnútroštátne stratégie v oblasti práv obetí**, ktorými sa zabezpečí koordinovaný a horizontálny prístup k právam obetí. Súčasťou takýchto politík môže byť vymenovanie vnútroštátnych koordinátorov alebo ombudsmanov v oblasti ľudských práv zodpovedných za práva obetí, začatie vnútroštátnych kampaní na zvyšovanie informovanosti v oblasti práv obetí a začlenenie práv obetí do iných politík, ako je zdravotníctvo a vzdelávanie.

Silnejšia spolupráca medzi všetkými aktérmi v oblasti práv obetí bude viesť aj k vytvoreniu **odolnejších spoločností**. V takýchto spoločnostiach je vďaka silným spoločenským väzbám jednoduchšie predchádzať trestným činom a riešiť ich následky v prípade jednotlivých obetí. Silná spolupráca a silné spojenectvá vnútroštátnych orgánov a občianskej spoločnosti vrátane mimovládnych organizácií na podporu obetí sú v tomto ohľade kľúčové. Stratégiou sa teda budú podporovať opatrenia zamerané na využitie potenciálu týchto synergii.

Na úrovni EÚ Komisia vytvorí **platformu na ochranu práv obetí** s cieľom zabezpečiť horizontálnejší prístup k právam obetí. V rámci platformy sa prvýkrát spoja všetci aktéri na úrovni EÚ relevantní z hľadiska práv obetí. Jej súčasťou bude Komisia a kľúčoví aktéri, ako je Európska sieť na ochranu práv obetí, európska sieť národných kontaktných bodov na účel náhrady škody, európska sieť orgánov pre otázky rovnosti (EQUINET), koordinátor EÚ pre boj proti terorizmu a príslušné agentúry, ako je Eurojust, Agentúra pre základné práva (FRA), Agentúra Európskej únie pre odbornú prípravu v oblasti presadzovania práva (CEPOL), Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE), ako aj občianska spoločnosť.

Platformou na ochranu práv obetí sa uľahčí trvalý dialóg, výmena najlepších postupov a vzájomné obohacovanie medzi rámcom tejto stratégie, stratégie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 a viacerými pripravovanými stratégiami⁹².

Koordinátor Komisie pre práva obetí zabezpečí súlad a účinnosť jednotlivých opatrení vo vzťahu k politike v oblasti práv obetí. Koordinátor Komisie bude predovšetkým zodpovedať za zabezpečenie bezproblémového fungovania platformy na ochranu práv obetí. Koordinátor bude takisto zosúlaďovať opatrenia iných zainteresovaných strán na úrovni EÚ súvisiace s právami obetí, najmä ak budú mať význam z hľadiska uplatňovania smernice o právach obetí.

Kľúčové opatrenia Európskej komisie:

- vytvoriť platformu na ochranu práv obetí – zhromaždiť relevantných aktérov na úrovni EÚ v oblasti práv obetí a zabezpečiť synergiu s ďalšími príslušnými politickými stratégiami⁹³.

Kľúčové opatrenia členských štátov:

- vypracovať vnútroštátne stratégie v oblasti práv obetí, v rámci ktorých sa uplatní komplexný a holistický prístup k právam obetí a zapoja sa všetci aktéri, ktorí pravdepodobne prídu do kontaktu s obeťami,
- podporovať práva obetí medzi všetkými aktérmi, ktorí pravdepodobne prídu do kontaktu s obeťami, vrátane polície, služieb podpory a zdravotníkov,
- uľahčiť fungovanie príslušných sietí na úrovni EÚ, v ktorých sa zoskupujú vnútroštátni odborníci v oblasti práv obetí, ako je Európska sieť na ochranu práv obetí,
- prijať opatrenia zamerané na budovanie odolnejších spoločností prostredníctvom podpory väčšieho zapojenia občianskej spoločnosti do vnútroštátnych opatrení.

⁹² Medzi ďalšie relevantné stratégie v tejto oblasti patrí stratégia v oblasti práv dieťaťa, stratégia v oblasti európskej odbornej justičnej prípravy, stratégia pre rovnosť LGBTI+ osôb, aktualizovaný rámec EÚ týkajúci sa rovnosti, začleňovania a účasti Rómov a stratégia pre bezpečnostnú úniu, strategický prístup k odstráneniu obchodovania s ľuďmi a stratégia na účinnejší boj proti sexuálnemu zneužívaniu detí.

⁹³ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-commission-work-programme-key-documents_en.

Kľúčové opatrenia iných orgánov EÚ a zainteresovaných strán:

- Eurojust, Agentúra pre základné práva, Európsky inštitút pre rodovú rovnosť a Európska sieť na ochranu práv obetí by mali podávať správy o tom, ako možno zlepšiť spoluprácu a výmenu informácií a osvedčených postupov medzi príslušnými orgánmi v cezhraničných prípadoch.

5. Posilňovanie medzinárodného rozmeru práv obetí

V nedávno prijatom akčnom pláne EÚ pre ľudské práva a demokraciu (2020 – 2024)⁹⁴ sa potvrdzuje záväzok EÚ podporovať, ochraňovať a dodržiavať ľudské práva na celom svete. Cieľom Európskej únie je zabezpečiť, aby sa zachovávala vysoká úroveň práv obetí vo všetkých kontextoch vrátane medzinárodnej úrovne. Akčný plán sa vzťahuje aj na opatrenia súvisiace s hlavnými zásadami OSN v oblasti podnikania a ľudských práv, čím sa umožňuje venovať pozornosť obetiam trestných činov a zneužívania, ktoré boli spáchané v kontexte súkromného sektora vrátane obetí trestných činov proti životnému prostrediu.

Súčasťou globálnej reakcie EÚ na pandémie ochorenia COVID-19 sú reakcie na hrozby v oblasti ľudských práv a na zvýšenie domáceho násillia. EÚ v rámci skupiny Team Europe na podporu partnerských krajín v boji proti pandémie naďalej monitorovala ľudské práva a demokraciu a presmerovala programy s cieľom zabezpečiť, aby sa obetiam v partnerských krajinách poskytla potrebná podpora a ochrana.

EÚ a jej členské štáty budú naďalej spolupracovať s Organizáciou Spojených národov a Radou Európy a v ich rámci s cieľom podporovať práva obetí z EÚ v partnerských krajinách a vymieňať si najlepšie postupy⁹⁵. EÚ bude predovšetkým naďalej podporovať vysokú úroveň práv obetí v geografických a tematických programoch EÚ týkajúcich sa prístupu k spravodlivosti, ktoré sú už v partnerských krajinách vo fáze vykonávania. EÚ predovšetkým naďalej podporuje iniciatívu Spotlight EÚ a OSN⁹⁶ s cieľom odstraňovať všetky formy násillia na ženách v piatich regiónoch na celom svete a predchádzať im. EÚ takisto spolupracuje s organizáciami FIFA a WHO v súvislosti s kampaniami proti domácemu násilliu. EÚ bude podporovať Medzinárodný fond pre osoby, ktoré prežili

⁹⁴ Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 – 2024, JOIN(2020) 5 final.

⁹⁵ Zvážit' by sa mohol aj vznikajúci program OSN v oblasti podnikania a ľudských práv vrátane prístupu k prostriedkom nápravy (právnym aj neprávnym), pokiaľ ide o obeť porušovania ľudských práv zo strany podnikov, resp. aktérov v súkromnom sektore.

⁹⁶ <https://spotlightinitiative.org/>.

sexuálne násilie počas konfliktov⁹⁷, a Globálnu alianciu WeProtect na ukončenie sexuálneho vykorisťovania detí online⁹⁸.

EÚ bude takisto naďalej podporovať opatrenia na budovanie kapacít pre prioritné partnerské krajiny, pokiaľ ide o podporu obetí terorizmu. EÚ bude predovšetkým naďalej podporovať iniciatívy a projekty vedené OSN a zamerané na posilnenie kapacít členských štátov OSN na pomoc obetiam terorizmu, ako je „Skupina priateľov obetí terorizmu“ vedená Afganistanom a Španielskom⁹⁹ alebo usporadúvanie celosvetového kongresu obetí terorizmu¹⁰⁰ Úradom OSN pre boj proti terorizmu a Španielskom.

EÚ bude navyše ďalej podporovať normy EÚ v oblasti práv obetí (vrátane práv obetí terorizmu, obetí organizovanej trestnej činnosti a obetí trestných činov proti životnému prostrediu v EÚ a práv obetí v EÚ vo všeobecnosti) v rámci nových programov, ktoré sa vypracujú v novom viacročnom finančnom rámci (roky 2021 – 2027). V kontexte prístupových rokovaní a procesu stabilizácie a pridruženia bude EÚ naďalej úzko spolupracovať s kandidátskymi a potenciálnymi kandidátskymi krajinami na posilnení práv obetí.

EÚ sa bude zameriavať aj na zabezpečenie optimálneho prístupu občanov EÚ, ktorí sa stali obeťami v tretích krajinách, k spravodlivosti. To si vyžaduje užší kontakt a spoluprácu orgánov a organizácií podpory z tretích krajín a konzulárnych orgánov a organizácií podpory z členských štátov EÚ. Európska únia bude prostredníctvom vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku povzbudzovať a uľahčovať takúto spoluprácu s cieľom zlepšiť podporu a ochranu občanov EÚ, ktorí sa stali obeťami v tretích krajinách.

Kľúčové opatrenia Európskej únie:

- **posilniť spoluprácu s medzinárodnými a regionálnymi partnermi, ako je Organizácia Spojených národov a Rada Európy, s cieľom podporovať vysokú medzinárodnú úroveň práv obetí vrátane práv obetí trestných činov z nenávisti, detských obetí, obetí terorizmu, obetí, ktorí sú migrantmi, obetí sexuálneho a rodovo motivovaného násillia obetí LGBTI+ trestných činov z nenávisti, obetí organizovanej trestnej činnosti, obetí trestných činov proti životnému prostrediu a obetí so zdravotným postihnutím,**

⁹⁷ Nový fond na reparáciu obetí sexuálneho násillia počas konfliktov. Fond je vybudovaný na záväzku Úradu osobitného zástupcu generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov pre sexuálne násillie počas konfliktov, práci nadácie doktora Denisa Mukwegeho, organizácie Nadia's Initiative a hlasov osôb, ktoré prežili sexuálne násillie počas konfliktov na celom svete. <https://news.un.org/en/story/2019/10/1050271>.

⁹⁸ <https://www.weprotect.org/>.

⁹⁹ „Skupina priateľov obetí terorizmu“ vedená Afganistanom a Španielskom vznikla v júni 2019 s cieľom upriamiť na túto tému ďalšiu pozornosť a činnosti v rámci Organizácie Spojených národov.

¹⁰⁰ <https://www.un.org/counterterrorism/2020-counter-terrorism-week>.

- využiť finančné prostriedky EÚ a politický dialóg na podporu, presadzovanie a ochranu práv obetí a na zaistenie prístupu obetí k spravodlivosti v partnerských krajinách,
- podporovať spoluprácu s cieľom zlepšiť podporu a ochranu občanov EÚ, ktorí sa stali obeťami v tretích krajinách,
- posilňovať spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi a organizáciami podpory z tretích krajín a konzulárnymi orgánmi a organizáciami podpory z členských štátov EÚ s cieľom uľahčiť prístup občanov EÚ, ktorí sa stali obeťami v tretích krajinách, k spravodlivosti.

ZÁVER

EÚ musí na ochranu obetí trestných činov vynaložiť väčšie úsilie. V prvej stratégii EÚ v oblasti práv obetí sa uvádza komplexný súbor opatrení na najbližších päť rokov. Očakáva sa, že tieto opatrenia prinesú zlepšenia v oblasti ochrany práv obetí vrátane náležitého zohľadnenia obetí s osobitnými potrebami, a tým sa zvýši bezpečnosť všetkých občanov v Únii.

Komisia zameria na úplné vykonanie a presadzovanie súčasných pravidiel EÚ v oblasti práv obetí. Bude podporovať informovanosť o právach obetí a spolupracovať s členskými štátmi na posilnení odolnosti štruktúr na podporu obetí, pri čom bude vychádzať z ponaučenia z pandémie ochorenia COVID-19. Okrem toho bude Komisia pokračovať v posudzovaní nástrojov EÚ a ich možných nedostatkov a v prípade potreby predloží do roku 2022 legislatívne návrhy na ďalšie posilnenie práv obetí.

Vykonávanie tejto stratégie sa bude pravidelne monitorovať, a to aj prostredníctvom pravidelných stretnutí platformy pre práva obetí s cieľom aktualizovať opatrenia, za ktoré sú zodpovední jednotliví aktéri. Komisia okrem toho zhodnotí opatrenia v rámci stratégie v polovici jej trvania a v prípade potreby ju zaktualizuje.

Úplné uplatňovanie všetkých práv obetí všade v EÚ a za každých okolností si vyžaduje zapojenie všetkých relevantných aktérov na úrovni EÚ, členských štátov a na miestnej úrovni. Táto stratégia si vyžaduje spoločné úsilie Európskej komisie, iných inštitúcií a orgánov, členských štátov a občianskej spoločnosti. Aby sme uspeli, všetci musíme spolupracovať.